

Tendensen inzake belastingen op de activa van de particulieren

M. Nautet
K. Van Cauter
L. Van Meensel *

Inleiding

In tijden zoals nu waarin de meeste landen een rigoureuze begrotingsbeleid moeten voeren, wordt vanuit verschillende hoeken geopperd dat hogere of nieuwe belastingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogens van de particulieren een bijdrage kunnen leveren tot de noodzakelijke budgettaire inspanning. Het is ook bekend dat de heffingen op arbeid in België zeer hoog zijn en dat het dus opportuun is te onderzoeken of de begrotingsontvangsten niet voor een deel door andere financieringsbronnen kunnen worden gegenereerd. Daarbij wordt onder meer gedacht aan heffingen op consumptie of op milieuvuulende activiteiten, maar ook aan extra ontvangsten uit belastingen op de activa van de particulieren.

In dit artikel wordt nagegaan hoe de in België bestaande heffingen op het inkomen uit vermogen of op het vermogen zelf zich verhouden tot die in de andere EU-landen. Het onderzoek blijft beperkt tot het weergeven van de voornaamste kenmerken en tendensen.

Om te beginnen, wordt kort ingegaan op enkele statistische en methodologische aspecten van de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen. Vervolgens wordt de Belgische situatie geanalyseerd. Na die analyse wordt, in de mate van het mogelijke, een internationale vergelijking gemaakt van de omvang en het niveau van de verschillende heffingen op de activa van de particulieren. Tot slot wordt kort stilgestaan bij de vooruitgang op het vlak van de internationale fiscale samenwerking en wordt de Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden summier toegelicht.

1. Voorafgaande opmerkingen : statistische en methodologische aspecten

Vooraf zij opgemerkt dat heffingen op het vermogen veel ruimer zijn dan een (jaarlijkse) belasting op het netto-actief in de strikte zin, die neerkomt op een belastingtarief dat wordt toegepast op de waarde van het vermogen. In België bestaat trouwens geen dergelijke heffing. In ons land worden daarentegen wél belastingen geheven op overdrachten van activa of op uitgekeerde rendementen. Deze belastingen maken een integrerend deel uit van wat wordt verstaan onder vermogensbelasting.

Het internationaal vergelijken van de omvang van de heffingen op het kapitaal en op de inkomsten uit dat kapitaal voor de particulieren is een complexe opgave. Het is niet eenvoudig om ter zake betrouwbare statistieken op te stellen. De statistici stoten immers op een aantal methodologische knelpunten. Voor de internationale vergelijking wordt in dit artikel vooral gesteund op een jaarlijkse studie van de EC waarin een aantal problemen worden opgelost⁽¹⁾.

Naast de afzonderlijke heffingen op het vermogen en op het inkomen uit vermogen, neemt de personenbelasting in een aantal landen een belangrijke plaats in. In sommige landen is er ofwel geen roerende voorheffing ofwel is ze niet bevrijdend, zodat het inkomen uit vermogen belast

* De auteurs danken Hugues Famerée voor zijn bijdrage aan de totstandkoming van dit artikel.

(1) EC (2010), *Taxation trends in the European Union, data for the EU Member States, Iceland and Norway*.

wordt in het kader van de personenbelasting, al dan niet tegen een speciaal tarief. Ook de heffingen op vastgoed zijn zeer heterogeen; in sommige gevallen zijn ze vervat in de personenbelasting. Bovendien bestaat er voor de personenbelasting in verschillende landen belastingaftrek voor diverse vormen van sparen. Dit probleem, dat het gevolg is van al die verschillende handelwijzen, wordt door de EC omzeild door – op basis van bij de nationale belastingadministraties verkregen interne informatie – de personenbelasting op te splitsen in een arbeidscomponent, heffingen op zelfstandigen, heffingen op niet-actieven en heffingen op inkomsten uit kapitaal. Er wordt dus in de mate van het mogelijke rekening gehouden met het deel van de totale belasting dat betrekking heeft op het inkomen uit vermogen en met de belastingaftrek voor het sparen en voor de op hypothecaire leningen betaalde interesten.

Ook het inkomen van zelfstandigen en de heffingen daarop kunnen conceptueel moeilijk worden behandeld. Dat inkomen is immers een vergoeding voor geleverde arbeid en ingebracht kapitaal. Hetzelfde geldt dus voor de belastingen die de zelfstandigen verschuldigd zijn. Het is echter zeer moeilijk om de beide componenten correct op te splitsen, zodat de heffingen op het inkomen van de zelfstandigen in de hieronder volgende vergelijking buiten beschouwing worden gelaten.

Hoewel op basis van de gegevens van de EC de heffingen ten laste van de particulieren in de inkomens uit vermogen kunnen worden afgezonderd, omvatten die gegevens voor de andere vormen van heffingen op het vermogen evenwel de heffingen die deels of integraal door de vennootschappen worden gedragen en die niet voor ieder land volledig kunnen worden geïsoleerd. In het hoofdstuk betreffende België zijn de uitsluitend door de vennootschappen betaalde belastingen evenwel kunnen worden verwijderd, terwijl ze in de hieronder volgende internationale vergelijking nog meespelen.

Tot slot zij opgemerkt dat de heffingen op het inkomen uit vermogen doorgaans op het brutorendement gebeuren, terwijl dit laatste normaliter voor een deel bestemd is om de uitholling van de koopkracht (een gevolg van de inflatie) te compenseren en, derhalve, de reële waarde van het vermogen te vrijwaren. De effectieve belastingtarieven waarin rekening is gehouden met de heffingen op het reële rendement van de activa – en die daardoor hoger liggen – geven de heffingsdruk op het inkomen uit vermogen derhalve correcter weer dan de nominale heffingstarieven.

2. Heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren in België

2.1 Overzicht van de voornaamste heffingen

Dit deel met betrekking tot de heffingen in België is gesteund op de methodologie van de EC waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de heffingen op de inkomens uit vermogen van de particulieren en de andere heffingen op het vermogen. Er wordt geen rekening gehouden met de heffingen op het vermogen die uitsluitend door de vennootschappen worden gedragen⁽¹⁾. Inzake registratierechten en enkele andere heffingen kan geen onderscheid worden gemaakt tussen het deel dat de huishoudens betalen en het deel dat de ondernemingen betalen, zodat de hieronder vermelde ontvangsten voor een – ongetwijfeld klein – gedeelte afkomstig zijn van de vennootschappen.

De opbrengst van de verschillende heffingen en de bevoegdheden ter zake worden verdeeld onder het federale, het gewestelijke en het lokale niveau. Terwijl vóór 2002 meestal iets meer dan de helft van de ontvangsten afkomstig van de heffingen op het vermogen en op het inkomen uit vermogen naar de federale overheid toevloede, was dat in 2009 nog slechts ongeveer een vijfde. Als gevolg van het Lambermontakkoord waarin werd bepaald dat de registratie- en schenkingsrechten vanaf 2002 vrijwel integraal naar het gewestelijke niveau werden overgeheveld, ontvangen de gewesten immers de helft van de ontvangsten uit de heffingen op het vermogen en op het inkomen uit vermogen van de particulieren.

Een gedeelte van de registratierechten, de taks op beurs-transacties en de heffing op geschriften worden nog op federaal niveau geïnd. De heffingen op het inkomen uit vermogen stemmen in België hoofdzakelijk overeen met de roerende voorheffing en met de vermogensgebonden netto-ontvangsten uit de personenbelasting die vanwege de omvang van de belastingaftrek negatief zijn. Naast het Lambermontakkoord had ook het feit dat de ontvangsten uit roerende voorheffing zijn gedaald, een negatieve impact op het aandeel van de federale overheid. In nominale termen liepen de aan de federale overheid toekomende ontvangsten in 2009 zelfs terug ten opzichte van die in 1995. Dat was voornamelijk het gevolg van de daling van de nominale rendementen op de activa waar deze heffing op van toepassing is. Voor de gewesten bestaan de voornaamste ontvangsten uit registratie- en schenkingsrechten, successierechten en onroerende voorheffing. Mede door de hervormingen van de afgelopen jaren, vooral de verlagingen van de tarieven

(1) Het betreft onder meer de onroerende voorheffing en de verkeersbelasting betaald door vennootschappen en de in 2009 door de kernexploitanten betaalde repartitiebijdrage.

TABEL 1 HEFFINGEN OP HET VERMOGEN EN OP DE INKOMENS UIT VERMOGEN VAN DE PARTICULIEREN IN BELGIË
(in € miljoen, tenzij anders vermeld)

	Aandeel (in %)	1995	2000	2005	2009	Aandeel (in %)
Federale overheid	55	3.352	3.442	2.342	2.048	20
Registratie- en schenkingsrechten	14	872	1.346	134	76	1
Heffing op beurstransacties	2	133	465	157	129	1
Roerende voorheffing	39	2.386	1.737	2.064	2.039	21
Nettopersonenbelasting	-7	-402	-495	-435	-596	-6
Andere ⁽¹⁾	6	363	389	422	400	4
Gewesten	20	1.208	1.900	4.656	4.982	51
Successierechten	11	647	1.042	1.485	1.780	18
Schenkingsrechten				265	270	3
Registratierechten	7	438	681	2.728	2.744	28
Andere ⁽²⁾	2	123	177	178	188	2
Lokale overheid	26	1.567	1.875	2.408	2.759	28
waarvan onroerende voorheffing	24	1.482	1.773	2.340	2.684	27
Totaal		6.126	7.216	9.405	9.788	
<i>p.m. In procenten bbp</i>		<i>3,0</i>	<i>2,9</i>	<i>3,1</i>	<i>2,9</i>	

Bronnen: EC, NBB.

(1) Het betreft voornamelijk de opbrengst van de heffing op het langetermijnsparen, de zegel-, griffie- en hypotheekrechten en de rechten op de geschriften.
 (2) Het betreft onder meer de heffing op vastgoed in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

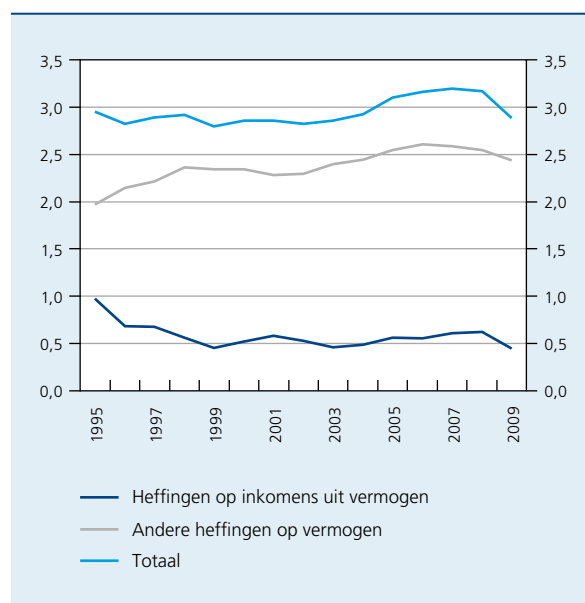
voor schenkingsrechten, zijn de ontvangsten gestegen. Deze laatste namen ook toe als gevolg van het prijsverloop op de vastgoedmarkt.

De inkomsten uit vermogensheffingen stemmen voor de lokale overheid vrijwel overeen met de opcentiemen op de onroerende voorheffing. Die opcentiemen zijn goed voor iets meer dan een vierde van de Belgische heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren in België. Het kadastraal inkomen waar deze onroerende voorheffing op wordt geheven, wordt alleen maar geïndexeerd en is sedert 1975 niet meer herzien. De lokale besturen zien zich derhalve verplicht de heffingstarieven op te trekken, willen hun inkomsten gelijke tred houden met de reële economische groei.

2.2 Verloop van de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren in België

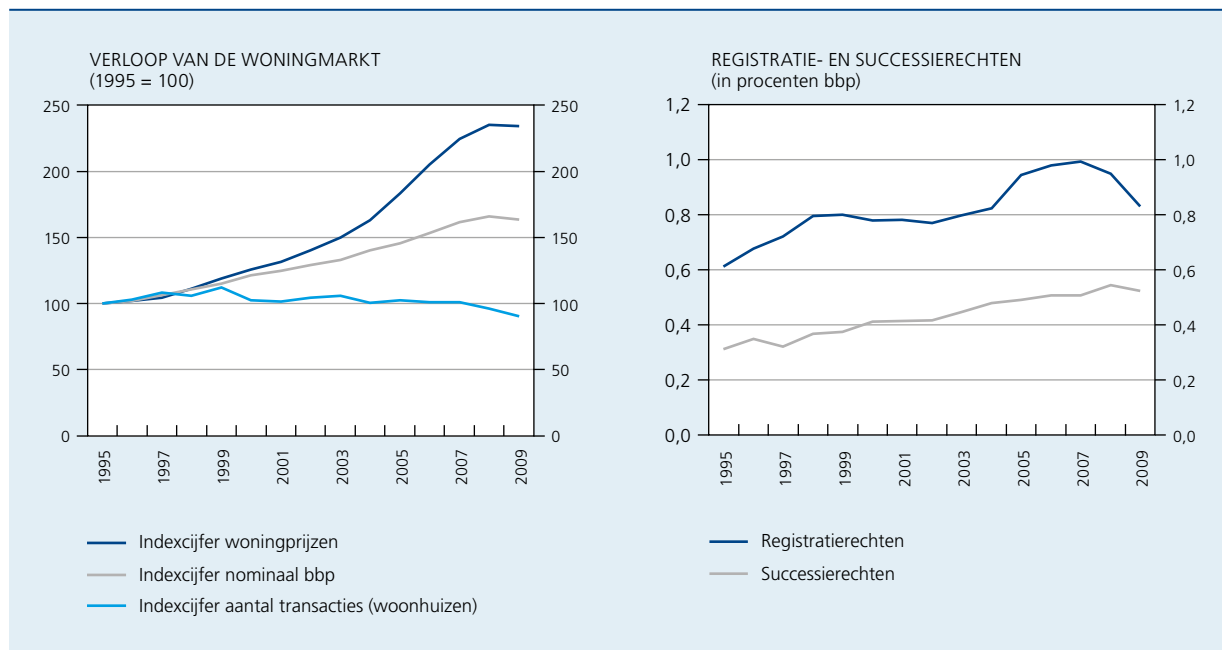
De opbrengst van de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren in België schommelt de laatste vijftien jaar rond 3% bbp. Dat is het gevolg van, enerzijds, de stijging van de inkomsten uit de heffingen op het vermogen en, anderzijds, een daling van de opbrengst van de heffingen op de inkomens uit

vermogen, vooral de roerende voorheffing. Uitgedrukt in procenten bbp, is die opbrengst tussen 1995 en 2009 met

GRAFIEK 1 VERLOOP VAN DE HEFFINGEN OP HET VERMOGEN EN OP DE INKOMENS UIT VERMOGEN VAN DE PARTICULIEREN IN BELGIË
(in procenten bbp)

Bronnen: EC, NBB.

GRAFIEK 2 WONINGPRIJZEN EN REGISTRATIE- EN SUCCESSIERECHTEN IN BELGIË

Bronnen : OESO, INR.

de helft gedaald als gevolg van, onder meer, de verlaging van de rente op deposito's.

De stijging van de opbrengst van de overige vermogensheffingen is een gevolg van de toename van de registratie- en successierechten. Zo stegen de ontvangsten uit registratierechten van 0,6 tot 1 % bbp in 2007. Die forse toename was niet het gevolg van een verhoging van het heffingstarief. Integendeel, de meeste hervormingen waren gericht op een verlaging van de tarieven of op een uitbreiding van de belastingverminderingen. De ontvangsten namen wél toe als gevolg van gunstige ontwikkelingen op de vastgoedmarkt en wellicht ook doordat er minder niet-geregistreerde betalingen waren. Sedertdien heeft de financiële en economische crisis voor een daling van het aantal transacties en van de prijzen gezorgd, met tot gevolg dat de ontvangsten uit registratierechten in 2009 terugliepen tot 0,8 % bbp. De successierechten, van hun kant, namen tussen 1995 en 2009 toe van 0,3 tot 0,5 % bbp, zonder dat de tarieven werden verhoogd.

2.3 Beleid inzake vermogensheffingen

Naast de heffingen op de verschillende activa, kent de federale overheid in de personenbelasting verschillende vormen van belastingaftrek toe teneinde het spaargedrag van de belastingplichtigen te sturen. Zo worden

voornamelijk het bezit van een eigen woning en diverse vormen van langetermijnsparen aangemoedigd.

De «inventaris van de fiscale uitgaven» die de FOD Financiën in de parlementaire stukken publiceert, bevat een raming van het ontvangstenverlies dat een gevolg is van de fiscale aftrek. Voor het aanslagjaar 2007 was met de belastingaftrek voor vastgoed een bedrag van € 1.441 miljoen gemoeid⁽¹⁾. De grootste belastingaftrek is die met betrekking tot het systeem voor hypothecaire leningen van vóór 2005, en meer bepaald de verhoogde belastingvermindering voor het bouwsparen. Deze vermindering, die tegen het marginale tarief wordt toegepast, heeft betrekking op een deel van de kapitaalaflossingen en levensverzekeringen die verband houden met vóór 2005 aangegane hypothecaire leningen voor de aankoop van een woning. Indien deze leningen zijn aangegaan om een nieuwbouw te financieren, kunnen daarnaast ook de rentebetalingen boven de belastbare onroerende inkomsten aanleiding geven tot een supplementaire aftrek.

Kapitaalaflossingen en levensverzekeringen die niet in aanmerking komen voor het bouwsparen kunnen in het kader van het langetermijnsparen tot een bedrag van

(1) De minderontvangsten ten gevolge van de levensverzekeringen die niet zijn aangegaan in het kader van een hypothecair krediet, kunnen niet worden afgezonderd.

TABEL 2 FISCALE UITGAVEN INZAKE VASTGOED EN SPAREN ⁽¹⁾
(fiscale minderontvangsten in € miljoen; per aanslagjaar)

	1996	2000	2005	2007
Fiscale uitgaven betreffende vastgoed	892	1.142	1.303	1.441
Verhoogde belastingvermindering voor het bouwsparen	576	806	965	883
Supplementaire interestaftrek hypothecaire leningen	127	106	83	58
Levensverzekeringspremies en kapitaalaflossingen	189	230	255	249
Aftrek voor de enige eigen woning				251
Fiscale uitgaven betreffende sparen	251	326	387	473
Verwerven van werkgeversaandelen	7	5	6	4
Persoonlijke bijdragen voor groepsverzekering of pensioenfondsen (tweede pijler)	81	94	94	92
Pensioensparen (derde pijler)	163	227	286	377
Totaal	1.143	1.468	1.689	1.914
<i>p.m. In procenten bbp</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>

Bronnen: HRF en verschillende edities van de « Inventaris van de fiscale uitgaven ».

(1) De aftrek op het kadastraal inkomen van de woning wordt niet in de tabel opgenomen omdat, vanaf 2005, het kadastraal inkomen van de eigen woning niet meer in de personenbelasting moet worden opgenomen indien men geen hypothecaire lening heeft die onder het systeem van vóór 2005 valt. In de beide stelsels wordt het kadastraal inkomen van de eigen woning weinig of niet belast.

€ 2.080 (aanslagjaar 2011) worden afgetrokken tegen de bijzondere gemiddelde aanslagvoet ⁽¹⁾.

De aftrek voor de enige eigen woning werd ingevoerd vanaf het aanslagjaar 2006. Deze aftrek dekt de interesten, de kapitaalaflossingen en de premies voor de schuldsaldoverzekeringen die verbonden zijn aan hypothecaire leningen die vanaf 2005 werden aangegaan tot een bedrag van € 2.080, verhoogd met € 690 gedurende de eerste tien jaar. De aftrek voor de enige eigen woning zal geleidelijk aan groter worden. De daling van de minderontvangsten als gevolg van de belastingaftrek voor het bouwsparen en de supplementaire interestaftrek tussen de aanslagjaren 2005 en 2007 werd meer dan gecompenseerd door de toename van de fiscale uitgaven in verband met de aftrek voor de enige eigen woning.

Naast het vermelde langetermijnsparen kunnen de uitgaven voor het verwerven van werkgeversaandelen en het individuele pensioensparen (de derde pijler) tot een bedrag van € 870 (aanslagjaar 2011) in mindering worden gebracht tegen de bijzondere gemiddelde aanslagvoet ⁽²⁾. De werknemersbijdragen in het kader van een groepsverzekering of pensioenfonds van de tweede pijler geven ook recht op een belastingvermindering die wordt berekend tegen de bijzondere gemiddelde aanslagvoet. Het toekennen van een fiscaal voordeel bij de betaling van de premies leidt bij het pensioensparen van zowel de

tweede als de derde pijler tot een belastingheffing op de bedragen die worden ontvangen op de vervaldatum van het contract. Het aftrekbare bedrag in het kader van het individuele pensioensparen is sedert het aanslagjaar 2006 fors opgetrokken (met ongeveer een kwart), wat mede de toename van het verlies aan ontvangsten verklaart.

Het bedrag van deze verschillende vormen van belastingaftrek in de personenbelasting bleef in verhouding tot het bbp tussen de aanslagjaren 1996 en 2007 vrij stabiel, namelijk op ongeveer 0,6%.

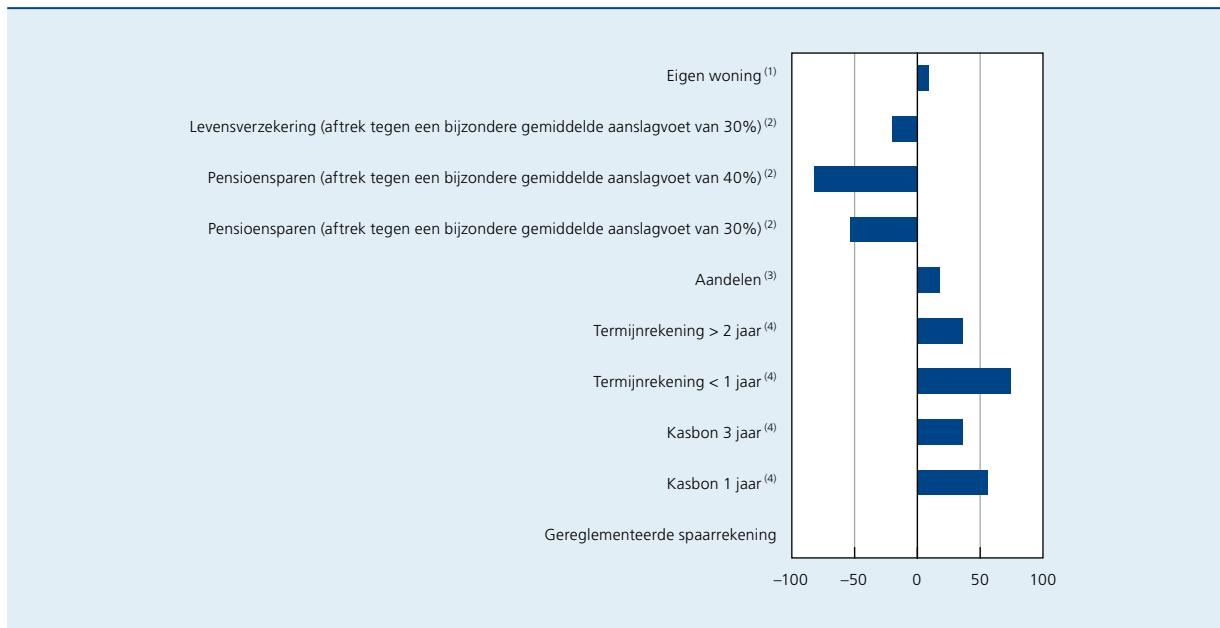
Dit beleid van belastingverminderingen, in combinatie met specifieke belastingen op sommige activa en de vrijstelling van bepaalde inkomens, zoals de rente op gereguleerde spaarboekjes, maar ook het niet-belasten van meerwaarden, maakt dat de verschillende spaarvormen in België zeer uiteenlopend worden belast. Dit valt voor een deel te verantwoorden door het feit dat het beleid bepaalde vormen van sparen wil stimuleren of bevorderen. Het effect daarvan kan echter ook zijn dat particulieren louter uit fiscale overwegingen hun activa-portefeuille herschikken, zonder dat dit noodzakelijkerwijs getuigt van een optimaal gedrag.

(1) Deze ligt tussen 30 en 40%.

(2) Beide belastingverminderingen zijn evenwel niet combineerbaar.

GRAFIEK 3 EFFECTIEF HEFFINGSTARIEF OP DE VERSCHILLENDE ACTIVA VAN DE PARTICULIEREN

(in procenten)

Bron: NBB.

- (1) Op grond van de aankoop van een woning van € 200.000 waarop registratierechten van 10 % worden geheven, en gefinancierd met een hypothecaire lening die recht geeft op de aftrek voor de enige eigen woning.
- (2) Op basis van een verondersteld jaarlijks rendement van 6 % en een inflatie van 2 %, een looptijd van 20 jaar, rekening houdend met jaarlijkse heffingen, uitstapheffingen en eventuele belastingaftrek.
- (3) Op basis van het dividendrendement en de meerwaarde van de Belgian All Shares index tussen 2004 en 2009; de dividenduitkering wordt verondersteld te zijn belast tegen 25 %. Daarnaast wordt rekening gehouden met een taks op beustransacties van 1,7 per duizendste.
- (4) Voor de periode 2004–2009.

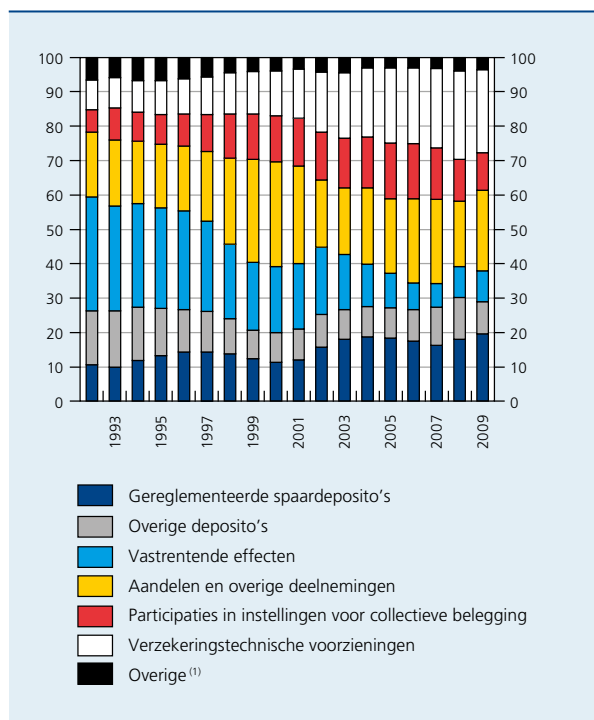
De impact van de verschillende heffingen en van de verschillende vormen van belastingaftrek op de activa van de particulieren kan worden uitgedrukt in een effectief belastingtarief. In deze effectieve aanslagvoet wordt rekening gehouden met de heffingen op de verwerving, de jaarlijkse belastingen, de uitstaptaksen, alsook met de toegekende belastingverminderingen⁽¹⁾. Heffingen gebeuren doorgaans op het brutorendement van een actief, ofschoon dat rendement deels bestemd is om het negatieve effect te compenseren dat de inflatie heeft op de reële waarde van het vermogen. Deze compensatie vormt, strikt genomen, geen extra inkomen aangezien ze bedoeld is om de koopkracht te vrijwaren. Daarom wordt de berekening van de effectieve aanslagvoet toegepast op het nettorendement na aftrek van de inflatie. Deze oefening werd gemaakt voor kasbons, spaarrekeningen, pensioenfondsen, aandelen en vastgoed. Onder meer omdat het effectieve heffingstarief wordt berekend op het nettorendement, is het voor sommige activa zeer volatiel⁽²⁾, in het bijzonder voor spaarproducten met een korte looptijd. Om daar in de mate van het mogelijke rekening mee te houden, is gewerkt aan de hand van het gemiddelde effectieve heffingstarief voor de periode 2004-2009.

De vergelijking van de heffingen op de verschillende activa toont aan dat naarmate de beleggingshorizon korter is, het effectieve belastingtarief hoger is. Zo bedroeg het gemiddelde effectieve belastingtarief voor de periode 2004-2009 op een termijnrekening met een looptijd van minder dan een jaar bijna 75 %; dat tarief daalde tot 36 % voor termijnrekeningen met een looptijd van meer dan twee jaar. Dit komt doordat het rendement van een belegging doorgaans stijgt naarmate de looptijd langer wordt.

Afhankelijk van de verschillende soorten van activa lopen de heffingstarieven nog sterker uiteen. Zo blijkt uit het negatieve heffingstarief dat het pensioensparen sterk wordt gesubsidieerd, ongeacht of de belastingaftrek gebeurt tegen het minimumtarief van 30 % of het maximumtarief van 40 %. Ook levensverzekeringen worden, ondanks de specifieke heffingen op de stortingen⁽³⁾, fiscaal zeer gunstig behandeld. Op basis van het gemiddelde

- (1) De hier gebruikte methode steunt op Valenduc C. (1993), « L'imposition effective de l'épargne des ménages », Documentatieblad van de FOD Financiën.
- (2) Voor dergelijke producten ligt het brutorendement in sommige periodes lager dan de inflatie, wat leidt tot negatieve reële rendementen.
- (3) Het betreft de taks van 1,1 % op de stortingen in verzekeringsproducten en de jaarlijkse taks op winstdeelnemingen.

GRAFIEK 4 STRUCTUUR VAN DE FINANCIËLE ACTIVA
VAN DE PARTICULIEREN
(in procenten)

Bron: NBB.

(1) De rubriek « Overige » omvat de handelskredieten en verschillende vorderingen op de overheid en op de financiële instellingen, alsook het chartaal geld in het bezit van de particulieren.

rendement van Belgische aandelen tussen 2004 en 2009, waarbij rekening werd gehouden met de uitkering van dividenden en meerwaarden, bedroeg het effectieve belastingtarief voor deze activa 17,6 %, wat lager is dan de roerende voorheffing van 25 %⁽¹⁾. Dit kwam doordat de tijdens die periode gerealiseerde meerwaarden niet werden belast. Ook het nultarief op het gereguleerde spaarboekje verstoort de neutraliteit van de belastingen ten opzichte van de verschillende vormen van sparen. De OESO en de afdeling « Fiscaliteit en parafiscaliteit » van de Hoge Raad van Financiën hebben er in het verleden reeds op gewezen dat de ontoereikende concurrentie in het vlak van de spaarrekeningen impliceert dat deze belastingvrijstelling voornamelijk aan de banksector ten goede komt omdat deze laatste daardoor de spaarboekjes minder vergoedt.

Participaties in instellingen voor collectieve belegging (icb's) zijn een ander financieel product waarvoor de fiscale stimulans het spaargedrag van de huishoudens in hoge mate bepaalt. In 1990 werden, als reactie op de Luxemburgse sicav's, beveks en bevaks opgericht. Tot voor enkele jaren werden de opbrengsten van

kapitalisatiebeveks steevast als meerwaarden beschouwd, waardoor er geen roerende voorheffing op van toepassing was.

Voor de kapitalisatiebeveks die ten minste 40 % van hun activa in obligaties hebben belegd en die een Europees paspoort hebben⁽²⁾, geldt sedert 1 januari 2006 evenwel een nieuwe regeling. Sindsdien valt de meerwaarde die wordt verkregen bij het inkopen van de aandelen – en dus bij de verkoop door de particulier – of bij de volledige of gedeeltelijke verdeling van het vermogen van de bevek onder de roerende voorheffing van 15 % voor het gedeelte dat overeenstemt met de door de bevek ontvangen interesten. Sinds 1 januari 2008 wordt ook een roerende voorheffing ingehouden op de meerwaarden die worden gegenereerd door de obligatieportefeuille, na aftrek van de minderwaarden.

De afgelopen twee decennia zijn deze participaties in icb's, en dit door de fiscaal gunstige behandeling van deze financiële producten, een veel ruimer aandeel gaan innemen in de vermogens van de particulieren. Ook het succes van de gereguleerde spaarrekening heeft voor een deel te maken met het feit dat dit product vrijgesteld is van roerende voorheffing. De laatste jaren zijn ook de verzekeringstechnische voorzieningen fors toegenomen; het gaat hierbij onder meer om de reserves die worden opgebouwd in het kader van groepsverzekeringen (tweedepijlerpensioen), spaarverzekeringen (derdepijlerpensioensparen) en individuele levensverzekeringen, die alle drie fiscaal gunstig worden behandeld.

3. Positie van België ten opzichte van andere landen

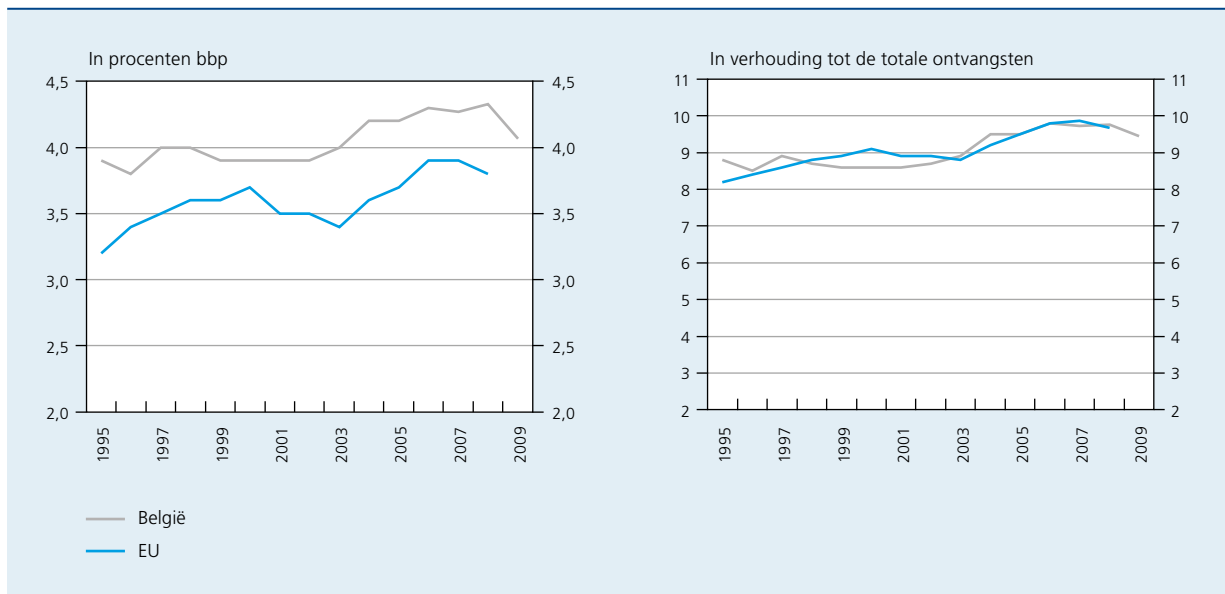
3.1 Algemeen

De heffingen op de vermogensinkomens van de particulieren en de overige heffingen op het vermogen liepen in België op van 3,9 % bbp in 1995 tot een maximum van 4,3 % in 2008. Als gevolg van de financiële en economische crisis kromp dit aandeel in 2009 tot 4,1 %. De omvang van deze heffingen in verhouding tot het bbp ligt in België aldus iets hoger dan gemiddeld in de EU, waar deze ontvangsten stegen van 3,2 % in 1995 tot 3,8 % in 2008. Om de internationale vergelijkbaarheid van de gegevens niet te beïnvloeden, worden de door de vennootschappen betaalde heffingen op het vermogen, waar

(1) De dividenduitkeringen verklaren over deze periode ongeveer 44 % van het jaarlijkse rendement van 5,7 %.

(2) Deze fondsen vallen onder de Europese richtlijn voor beleggingsfondsen en kunnen daardoor gemakkelijker in de EU worden verdeeld.

GRAFIEK 5 VERLOOP VAN DE HEFFINGEN OP HET VERMOGEN VAN DE PARTICULIEREN

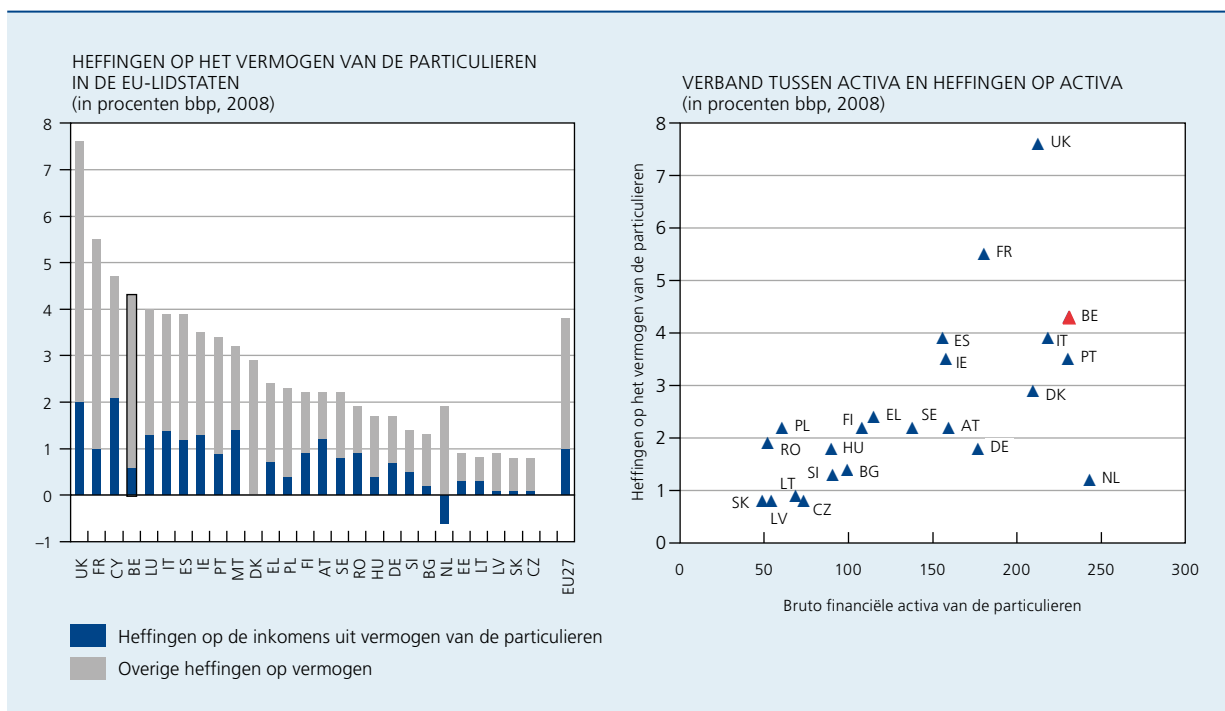

Bron: EC.

in het vorige hoofdstuk ten behoeve van de analyse van de heffingen in België geen rekening mee werd gehouden, hier wél in aanmerking genomen.

De heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren maken, zowel in België als in de EU, iets minder dan 10% van de totale

GRAFIEK 6 VERMOGENSHEFFINGEN

Bron: EC.

belastingontvangsten uit. De ontvangsten in de EU en in België vertonen een gelijklopend patroon.

Een tussen de EU-lidstaten gemaakte vergelijking van de ontvangsten uit de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren toont aan dat die heffingen in verhouding tot het bbp in 2008 in België hoger lagen dan gemiddeld in de EU; enkel in het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Cyprus was hun aandeel nog groter. In verschillende landen die tijdens het afgelopen decennium tot de EU zijn toegetreden, maken deze heffingen minder dan 1 % bbp uit. De omvang van de heffingen op het inkomen uit vermogen is in bijna alle economieën geringer dan die van de andere heffingen op vermogen⁽¹⁾. Voor België is dit zelfs zeer duidelijk het geval: de heffingen op het vermogensinkomen van de particulieren vertegenwoordigen slechts 0,6 % bbp, tegen 1 % bbp in de EU. Deze opbrengst bestaat in België voornamelijk uit de roerende voorheffing die wordt betaald door de particulieren. Die wordt verminderd door de nettobelasting van kapitaal in de personenbelasting. Deze laatste is negatief als gevolg van de ruime belastingaftrek in de personenbelasting.

De omvang van de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen in verhouding tot het bbp is geen relevant gegeven voor het niveau van de heffingstarieven in een bepaald land. Die omvang is immers sterk afhankelijk van de omvang van het vermogen van de particulieren in een land, dat kan worden benaderd aan de hand van hun bruto financiële vermogens, dus exclusief de waarde van het vastgoed. In landen met een relatief groot vermogen van de particulieren in verhouding tot het bbp ligt de opbrengst van de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen doorgaans hoger in verhouding tot het bbp.

Niettemin blijkt uit de in procenten bbp uitgedrukte relatie tussen de activa en de heffingen op activa dat tussen landen met een vergelijkbaar vermogensniveau toch aanzienlijke verschillen kunnen bestaan wat de heffingen op het vermogen betreft. Zo innen het Verenigd Koninkrijk en Nederland, waar de bruto financiële activa in verhouding tot het bbp omvangrijk zijn, zeer uiteenlopende ontvangsten uit de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen. In het Verenigd Koninkrijk liepen die ontvangsten in 2008 op tot 7,6 % bbp, terwijl ze in Nederland beperkt bleven tot 1,2 % bbp. Ten opzichte van landen met een vergelijkbare verhouding tussen het financiële vermogen van de particulieren en het bbp, bijvoorbeeld Italië, Portugal, Denemarken en Nederland, zijn de heffingen op activa en op de daaraan verbonden inkomens in België vrij omvangrijk. In het Verenigd Koninkrijk, daarentegen, is de heffingsdruk op het vermogen van de particulieren ongeveer dubbel zo zwaar als in België.

Gelet op het effect van de belastbare basis, moeten bij de analyse noodzakelijkerwijs de voornaamste heffingstarieven van de belangrijkste belastingen op onroerende en roerende activa worden betrokken. Deze analyse, die hieronder volgt, mag enkel worden beschouwd als een indicatie van de manier waarop in België het inkomen uit vermogen en het vermogen zelf worden belast. Het is immers niet mogelijk exhaustief te zijn aangezien de verschillende systemen zeer complex zijn en doorgaans tal van uitzonderingen op de normale tarieven bevatten.

3.2 Belasting van vastgoed

Vastgoed is een belangrijke component van de activa van de huishoudens. In een OESO-onderzoek van juli 2009 betreffende België werd de omvang geanalyseerd van de heffingen op vastgoed⁽²⁾. Gegevens voor 2007 tonen aan dat de omvang van de jaarlijkse heffingen op vastgoed (het betreft de onroerende voorheffing, die wordt verminderd met de fiscale aftrek in de personenbelasting) in België (0,4 % bbp) lager uitviel dan gemiddeld in de EU15, waar de opbrengst 0,8 % bbp bedroeg, en veel lager dan in het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Van de landen waar informatie voor beschikbaar was, tekenden enkel Hongarije, Oostenrijk, Tsjechië en Griekenland lagere ontvangsten op in verhouding tot het bbp. De OESO merkte op dat de relatief geringe heffingsdruk op vastgoed in België een gevolg is van de fiscale behandeling van hypothecaire leningen en de onroerende voorheffing. Het systeem van hypothecaire aftrek is in België gebaseerd op het marginale aanslagtarief. Doordat het zowel betrekking heeft op rentebetalingen als op kapitaalaflossingen en premies voor de schuldsaldoverzekering is het ruimer dan in de meeste andere landen.

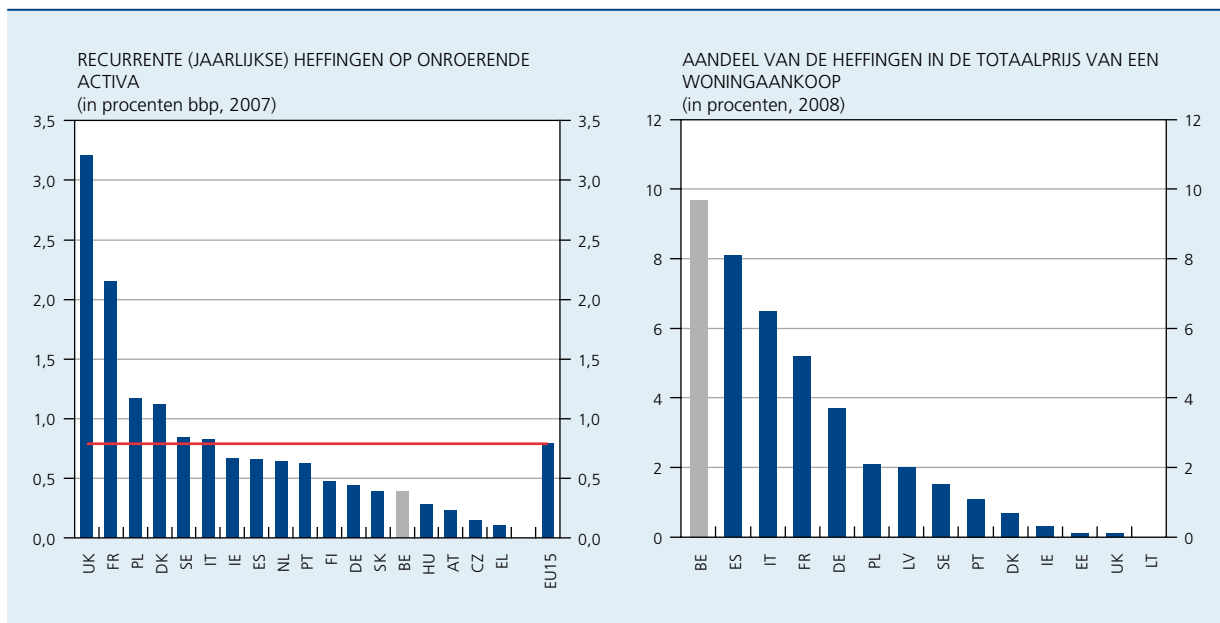
De heffingen op transacties inzake woningaankopen leveren een tegengesteld beeld op. Volgens een studie van de European Mortgage Federation uit 2010 zijn de heffingen op de aankoop van een woning in verhouding tot de totale aankoopprijs van een woning in België de hoogste van de veertien landen die onderling werden vergeleken. Deze aanzienlijke heffingen maken bijna 10 % uit van de totale kostprijs bij de aankoop van een woning.

In de eerder vermelde analyse merkte de OESO op dat belastingverminderingen uiteindelijk leiden tot hogere huizenprijzen en, samen met de aanzienlijke transactiekosten, nadelig zijn voor de arbeidsmarktmobiliteit en de

(1) In Nederland is de netto-impact van de heffingen op het inkomen uit vermogen zelfs negatief door de belangrijke impact van de belastingaftrek voor hypothecaire leningen en de aftrek van sociale bijdragen tot de tweedepijlerpensioenen die leiden tot omvangrijke terugbetalingen van belastingen.

(2) De OESO maakt hierbij geen onderscheid tussen de heffingen betaald door de particulieren en die betaald door de vennootschappen.

GRAFIEK 7 HEFFINGEN OP ONROERENDE ACTIVA

Bronnen : OESO, European Mortgage Federation.

allocatie van arbeid. Bovendien verwees deze instelling naar empirisch onderzoek waaruit blijkt dat heffingen op vastgoed minder negatieve gevolgen voor de economische groei hebben dan andere belastingen, zodat deze belastbare basis méér kan worden aangesproken dan op dit ogenblik het geval is. Om die reden beveelt de OESO aan dat de jaarlijkse heffingen op woningen worden opgetrokken, weliswaar op basis van een realistisch kadastraal inkomen, en dat de belastingaftrek wordt beperkt tot de rentebetalingen.

3.3 Belasting van financiële activa

De belangrijkste heffing op de inkomens uit financiële activa is in België de roerende voorheffing op interesten en dividenden. Indien de belastingplichtige zulks wenst, werkt deze voorheffing bevrijdend, waardoor deze inkomens niet in de personenbelasting moeten worden vermeld. Verschillende landen hebben echter geen systeem van roerende voorheffing ofwel is deze laatste niet bevrijdend.

De fiscale behandeling van dividenden wordt hier vergeleken op basis van gegevens van de OESO. In deze gegevens is er rekening mee gehouden dat in verschillende landen geen bevrijdende roerende voorheffing bestaat en dat de dividendontvangsten al dan niet tegen een afzonderlijk tarief in de personenbelasting worden belast⁽¹⁾.

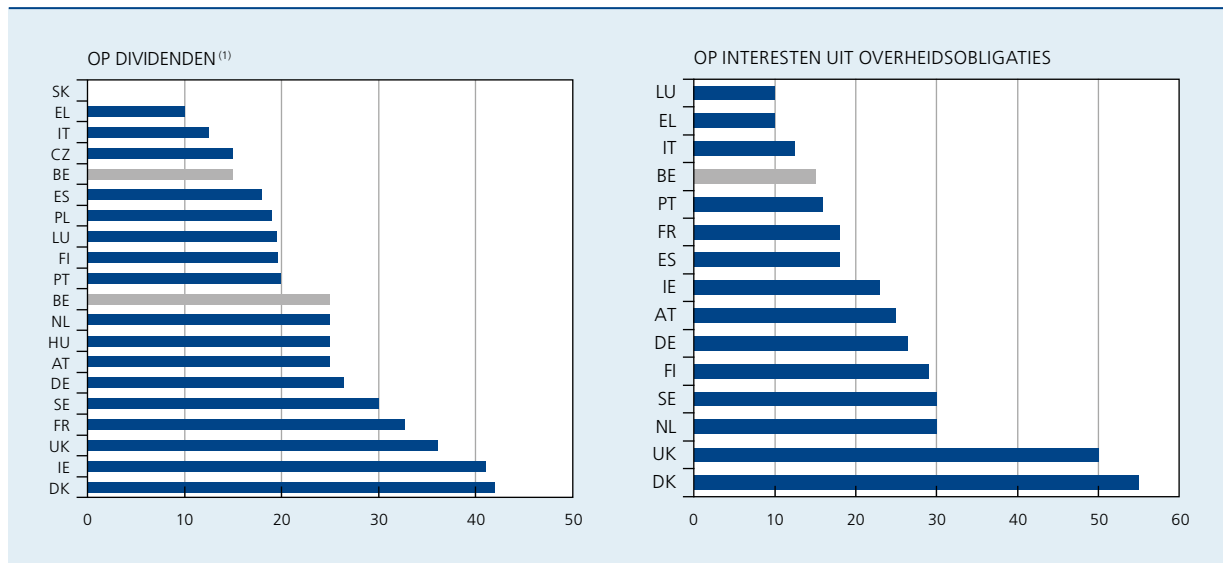
Er is ook rekening gehouden met het hoogste marginale tarief waartegen deze ontvangsten kunnen worden belast. Het ziet ernaar uit dat terwijl het hoogste tarief van de roerende voorheffing op dividenden in België, nl. 25 %, zich in een tussenpositie bevindt ten opzichte de andere landen, het tarief van 15 % op dividenden van bepaalde aandelen veeleer tegen de ondergrens van de vork ligt⁽²⁾. Ongeveer een derde van de in België uitgekeerde dividenden werd tussen 2004 en 2006 belast tegen 15 %.

Bij de heffingen op de interesten uit overheidsobligaties blijkt dat in België ook de bevrijdende roerende voorheffing van 15 % aan de lage kant is in vergelijking met de andere landen. Enkel in Luxemburg, Griekenland en Italië wordt voor ingezetenen een nog lager tarief toegepast. In het Verenigd Koninkrijk en Denemarken worden deze inkomens belast tegen het marginale tarief in de personenbelasting, waardoor de belastingpercentages kunnen oplopen tot meer dan 50 %.

In België bestaat geen algemene heffing op meerwaarden. Met uitzondering van onder meer de als speculatief bestempelde vastgoedtransacties en – zoals reeds vermeld – de kapitalisatiebeveks die meer dan 40 % in

(1) Met de vennootschapsbelasting op uitgekeerde winsten wordt hier geen rekening gehouden, omdat er wordt van uitgegaan dat deze in een wereld met kapitaalmobilititeit slechts in zeer beperkte mate ten laste komt van de spaarder, maar voornamelijk leidt tot minder investeringen.
 (2) Het tarief van 15 % is van toepassing op dividenden van aandelen uitgegeven vanaf 1994, dividenden van kmo's die op een beurs voor roerende waarden zijn genoteerd en dividenden uitgekeerd door beleggingsvennootschappen.

GRAFIEK 8 HEFFINGEN OP DE INKOMENS UIT FINANCIËLE ACTIVA
(in procenten)

Bronnen: OESO, NBB.

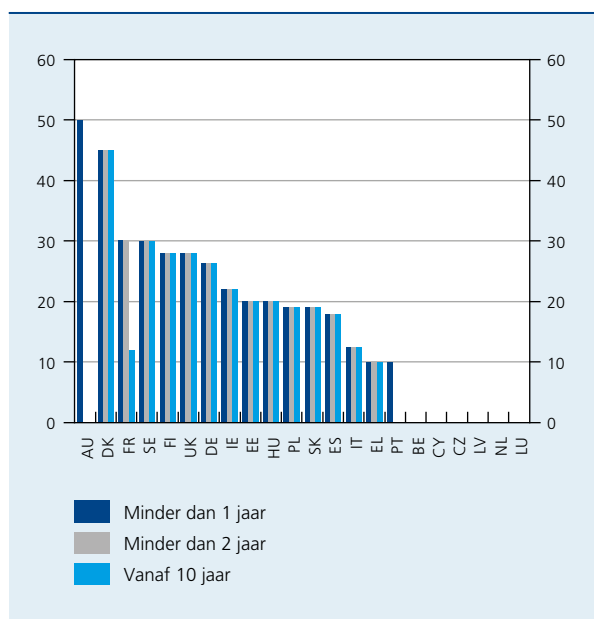
(1) Voor België wordt zowel het tarief van 25 % als het verlaagde tarief van 15 % vermeld.

obligaties beleggen, worden meerwaarden in België normaliter niet belast.

Nederland, Luxemburg, Letland, Tsjechië en Cyprus belasten evenmin de meerwaarden op aandelen⁽¹⁾. Andere

landen, zoals Oostenrijk en Portugal, hebben systemen waarbij de meerwaarden op aandelen enkel worden belast indien ze worden gerealiseerd binnen een bepaalde termijn. In de meeste andere landen sluit het belastingtarief op de meerwaarden aan bij de roerende voorheffing op dividenden. Dit maakt het belastingstelsel neutraler ten opzichte van de vorm van vermogensaanwinst.

GRAFIEK 9 HEFFINGEN OP DE MEERWAARDEN OP AANDELEN

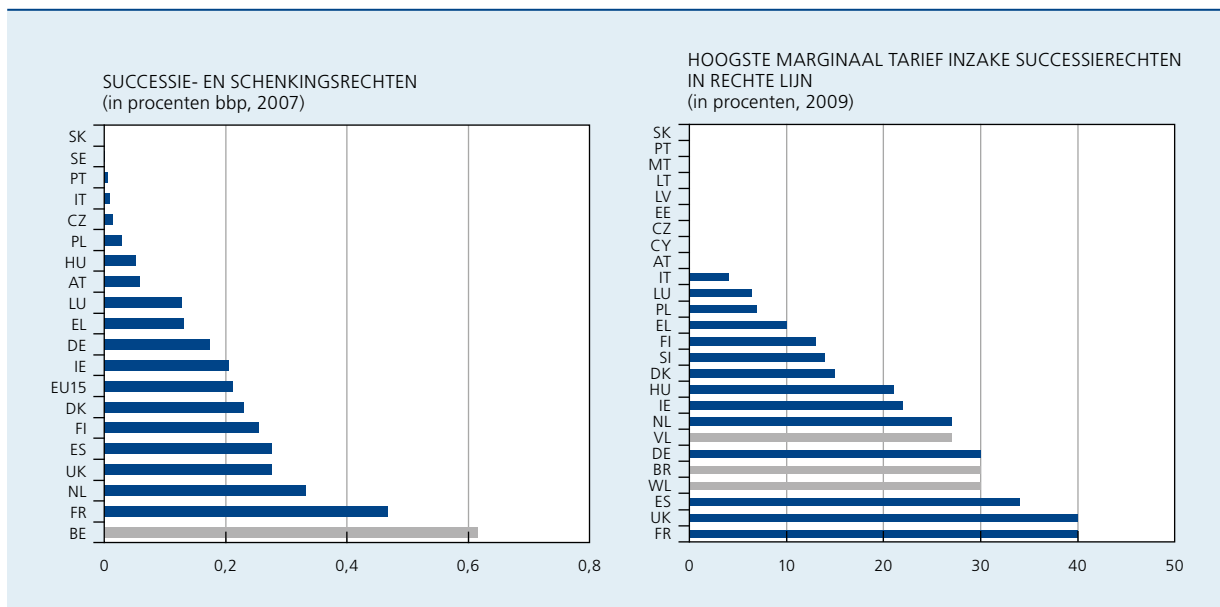

Bron: NBB.

3.4 Successie- en schenkingsrechten

Uit een op OESO-gegevens gesteunde vergelijking van de opbrengst van de heffingen op erfenissen en schenkingen in verhouding tot het bbp blijkt dat de grootste opbrengst wordt gerealiseerd in België. Dit is deels een gevolg van de relatief grote omvang van het vermogen in België, maar eveneens van de relatief hoge tarieven. Het vergelijken van de verschillende stelsels is echter uitermate complex door de uiteenlopende fiscaliteit volgens de graad van verwantschap die in heel wat landen bepalend is voor het tarief. Wordt evenwel gefocust op het hoogste marginale tarief voor erfenissen in rechte lijn – dat wil zeggen voor kinderen, tussen echtgenoten of, in bepaalde omstandigheden, tussen samenwonenden –, dan blijkt dat het tarief in de Belgische gewesten vrij hoog is. Enkel in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Spanje ligt het nog hoger. In het Verenigd Koninkrijk,

(1) De heffingen op meerwaarden voor vastgoed kunnen niet worden vergeleken vanwege de complexiteit van de systemen in de verschillende landen.

Bronnen : OESO, NBB.

waar het hoogste marginale tarief 40 % bedraagt, wordt het eerste deel van erfenis echter wel volledig vrijgesteld van belasting en het bedrag van dit eerste deel is vrij groot, namelijk £ 312.000. In heel wat landen, vooral in de meer recentelijk toegetreden lidstaten van de EU, bestaat er geen systeem van successierechten. Andere landen, zoals Portugal en Oostenrijk, hebben de afgelopen jaren hun systeem van erfenisrechten afgeschaft, respectievelijk in 2004 en 2008.

3.5 Vermogensheffingen sensu stricto

Doorgaans wordt bij vermogensheffingen in de eerste plaats gedacht aan een jaarlijkse heffing op het nettovermogen van de particulieren. Een dergelijke heffing bestaat blijkbaar nog slechts in enkele Europese landen. Alleen Frankrijk, Zwitserland, Noorwegen en Liechtenstein hebben nog een dergelijke belasting. In Nederland werd de bestaande vermogensheffing in 2001 vervangen door een heffing op een fictief rendement, wat de facto overeenstemt met een vermogensheffing.

In andere Europese landen werden dergelijke heffingen de voorbije decennia systematisch afgeschaft. Zo verdwenen de vermogensheffingen in Oostenrijk (1994), Denemarken (1997), Duitsland (1997), Finland (2006), Luxemburg (2006), Zweden (2007) en Spanje (2008). Deze hervormingen gingen vaak gepaard met een verhoging van andere belastingen op inkomens (uit kapitaal).

De noodzaak tot budgettaire consolidatie zorgt er evenwel voor dat een aantal landen, bijvoorbeeld Spanje en Ierland, overwegen om opnieuw vermogensheffingen in te voeren. De bestaande vermogensheffingen in Frankrijk en Nederland worden hieronder nader toegelicht.

FRANKRIJK

In Frankrijk heerst een lange traditie van vermogensheffingen. In 1982 werd « l'impôt sur les grandes fortunes » ingevoerd. Deze werd in 1987 afgeschaft en vervolgens vervangen door « l'impôt de solidarité sur la fortune » (ISF). Dit is een jaarlijkse belasting met progressieve tarieven op het vermogen van de particulieren met als doel de herverdeling via het belastingstelsel te vergroten. De heffing is verschuldigd wanneer de nettowaarde van het vermogen € 790.000 overschrijdt (op 1 januari 2009)⁽¹⁾. Het heffingstarief loopt op van 0,55 % op de eerste schaal tot 1,8 % op een nettovermogen van meer dan € 16.480.000. Door verschillende begrenzings wordt vermeden dat het inkomen « overmatig » wordt belast. In 2005 werd de zogeheten « bouclier fiscal » ingesteld; die hield in dat het geheel van de directe belastingen op het inkomen, inclusief de ISF, maximaal 60 % van dat inkomen mocht bedragen. In 2008 werd deze begrenzing verlaagd tot 50 %.

(1) De belaste activa bestaan onder meer uit onbebouwd, in opbouw en bebouwd vastgoed, kasbons, aandelen, juwelen, auto's en paarden. De waarde van de voornaamste woning wordt met 30 % verminderd. Schulden die verband houden met deze activa mogen in mindering worden gebracht.

De opbrengst van de heffing is vrij beperkt en schommelde de afgelopen jaren tussen 0,15 en 0,2 % bbp. De kosten verbonden aan de inning en de controle van de heffing zouden beperkt blijven tot 2 à 2,5 % van de opbrengst. Een evaluatie door het Franse Rekenhof wijst erop dat « l'ISF évolue de plus en plus vers une imposition de type foncier ». Daarnaast zou er zich een kapitaalvlucht hebben voorgedaan, maar de exacte impact daarvan kan moeilijk worden berekend.

NEDERLAND

In 2001 werd de 0,7 % belopende vermogensheffing in Nederland alsook de heffing op het inkomen uit vermogen vervangen door de vermogensrendementsheffing die geïntegreerd is in de personenbelasting. Voor deze heffing wordt uitgegaan van een 4 % bedragend fictief rendement op het vermogen, waarop een heffing van 30 % wordt geheven. Hierdoor stemt deze heffing de facto overeen met een jaarlijkse heffing op het vermogen van 1,2 % ⁽¹⁾. De toepassingsvoorwaarden van de heffing waarborgen een vrij stabiele opbrengst die schommelt rond 0,5 % bbp.

De heffing op fictieve inkomsten zou er over enkele jaren kunnen toe leiden dat voor beleggers die geopereerd hebben voor een defensieve beleggingsportefeuille (bv. spaarrekeningen), de rendementen na aftrek van de inflatie negatief worden.

4. Internationale samenwerking

De afgelopen jaren zijn er inspanningen geleverd om de internationale fiscale fraude te bestrijden, meer bepaald de fiscale fraude op inkomens uit vermogen.

Door het vrije kapitaalverkeer en het gebrek aan coördinatie tussen de landen konden particulieren immers ontsnappen aan de belastingen op de inkomens uit vermogen. In dit deel wordt een beknopt overzicht gegeven van de werkzaamheden van de OESO in haar strijd tegen

de fiscale fraude, alsook van de Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden.

4.1 Initiatieven van de OESO ter bestrijding van de belastingparadijzen en de fiscale fraude

De OESO streeft nu reeds sinds een vijftiental jaar een verbetering na van de internationale samenwerking op het vlak van transparantie en uitwisseling van fiscale informatie. Concreet pleit deze organisatie ervoor dat de fiscale instanties op verzoek en in specifieke gevallen informatie zouden uitwisselen teneinde de belastingadministraties beter te wapenen in hun strijd tegen fraude.

In 1996 startte de OESO, onder de impuls van de G7, een project tegen schadelijke belastingpraktijken. Een eerste verslag verscheen in 1998 ⁽²⁾. Dit document diende als basis voor continue discussies binnen de OESO om de fiscale gunststelsels af te schaffen, de belastingparadijzen te identificeren en deze laatste ertoe aan te sporen de OESO-normen inzake fiscale samenwerking toe te passen, maar ook om niet-OESO-landen ertoe aan te zetten met de Organisatie mee te werken ⁽³⁾.

In een in 2000 gepubliceerd verslag ⁽⁴⁾ nam de OESO een lijst op van 35 landen of gebieden die voldoen aan de criteria van een belastingparadijs ⁽⁵⁾. Naar aanleiding van dat verslag hebben tal van landen er zich toe verbonden de principes van de OESO inzake transparantie en uitwisseling van fiscale gegevens na te leven.

In april 2009 zetten de deelnemers aan de G20 de niet tot medewerking bereide landen onder druk door met sancties te dreigen. In een op 2 april 2009 gepubliceerd verslag stelde de OESO drie lijsten op. Op deze lijsten werden de landen ingedeeld volgens de mate waarin ze fiscale medewerking verlenen: een zwarte, een witte en een grijze lijst. Van de landen op de witte lijst werd aangenomen dat ze de normen grotendeels naleefden, terwijl die op de grijze lijst beloofden ze te respecteren maar dat nog niet deden; de landen op de zwarte lijst weigerden zich aan de normen te houden. Als gevolg van dat verslag werden in de loop van 2009 aanzienlijke verbeteringen vastgesteld. De normen van de OESO werden goedgekeurd en door tal van landen aangenomen.

Op het ogenblik dat het verslag van de OESO werd gepubliceerd, stond België op de grijze lijst. Onder internationale druk verbond ons land er zich vervolgens toe de OESO-normen snel te gaan naleven en sedertdien heeft het op verschillende manieren bewezen de fiscale transparantie te willen verhogen, namelijk door vervroegd

(1) Het vermogen wordt belast vanaf € 20.661 (in 2010) of € 41.322 voor gehuwden of geregistreerde partners; deze drempel wordt per kind ten laste met € 2.762 verhoogd. Onder het vermogen vallen onder meer bankrekeningen, aandelen, obligaties, beleggingen en sommige vormen van vastgoed (bv. een tweede woning). Deze worden verminderd met de openstaande schulden. De eigen woning en sommige roerende zaken zoals kunstvoorwerpen, worden niet tot het in aanmerking genomen vermogen gerekend.

(2) OCDE (1998).

(3) De OESO-normen inzake fiscale samenwerking vereisen onder meer een uitwisseling van fiscale informatie op verzoek, de opheffing van het bankgeheim, de toegang tot betrouwbare informatie, de naleving van de rechten van de belastingplichtigen en het garanderen van de vertrouwelijkheid van de uitgewisselde gegevens.

(4) OCDE (2000).

(5) Volgens de OESO wordt een belastingparadijs gedefinieerd aan de hand van verschillende criteria, met name de volgende vier: verwaarloosbare of onbestaande belastingen, gebrek aan transparantie inzake het belastingstelsel, niet-uitwisseling van gegevens en het aantrekken van schermvennootschappen met fictieve activiteiten.

deel te nemen aan het systeem voor de uitwisseling van informatie in het kader van de Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden (1 januari 2010 i.p.v. 1 juli 2011), door systematisch de uitwisseling van fiscale informatie op te nemen in iedere heronderhandeling over bilaterale overeenkomsten en door tal van akkoorden te ondertekenen waarin de OESO-normen worden nageleefd.

In juli 2009 ondertekende België een twaalfde akkoord met betrekking tot de uitwisseling van informatie voor fiscale doeleinden, waardoor het van de grijze lijst is verdwenen (in 2009 verhuisden 29 landen van de grijze naar de witte lijst). Bovendien heeft ons land tal van bilaterale contacten gelegd om het aantal fiscale akkoorden op te voeren.

4.2 De Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden

Door het vrije kapitaalverkeer en het gebrek aan coördinatie tussen de EU-lidstaten op het vlak van belastingheffing op inkomsten uit spaargelden konden particulieren erin slagen de in de eigen lidstaat geïnde belasting op interesten te ontlopen. Dit leidde tot kapitaalstromen tussen de lidstaten en tot ontwrichtingen die de voorwaarden op de interne markt slechter maakten. In het kader van de strijd tegen schadelijke belastingconcurrentie besloten de lidstaten in 2003 een richtlijn aan te nemen om die ontwrichtingen te verhelen.

Concreet is deze op 1 juli 2005 van kracht geworden richtlijn bedoeld om ervoor te zorgen dat inkomsten uit spaargelden die worden geïnd in de vorm van rentebetalingen die in een lidstaat worden verricht aan natuurlijke personen die hun woonplaats in een andere lidstaat hebben, effectief worden belast overeenkomstig het nationale recht van de laatstgenoemde lidstaat. Zij schrijft te dien einde voor dat de lidstaten automatisch gegevens over die betalingsstromen uitwisselen. Hoewel het uitwisselen van informatie de hoeksteen vormt van de richtlijn, werden drie landen (België, Luxemburg en Oostenrijk) daar echter tijdelijk van vrijgesteld; ze moesten daarentegen wel een bronbelasting heffen. Deze drie landen voerden aan dat het uitwisselen van informatie strijdig was met hun wetgeving inzake het bankgeheim. Tijdens de overgangperiode mochten de drie lidstaten evenwel gegevens van de andere lidstaten ontvangen en anticiperen op de invoering van de automatische gegevensuitwisseling. In dit laatste geval heft het bewuste land niet langer de bronbelasting. België besloot vanaf 1 januari 2010 deel te nemen aan het systeem voor de uitwisseling van informatie in het kader van de Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden.

De bronbelasting beliep tussen 1 juli 2005 en 30 juni 2008 15 %, en tussen 1 juli 2008 en 30 juni 2011 20 %; op 1 juli 2011 zal ze worden opgetrokken tot 35 %. Die belasting wordt voor 75 % afgedragen aan het land waar de gerechtigde woont. De staat die de bronbelasting heft, houdt 25 % van de heffingen als compensatie voor de administratieve kosten die gepaard gaan met het innen van de belasting⁽¹⁾.

Om kapitaalvlucht buiten de EU te voorkomen, hebben de lidstaten onderhandelingen aangeknoopt om de geassocieerde of afhankelijke gebieden en derde landen aan te moedigen soortgelijke maatregelen te nemen. De volgende landen hebben de richtlijn volledig of gedeeltelijk goedgekeurd: Zwitserland, Liechtenstein, San Marino, Monaco, Andorra, Anguilla, Montserrat, de Caymaneilanden, Guernsey, Jersey, het eiland Man, de Britse Maagdeneilanden, de Turks- en Caicoseilanden, de Nederlandse Antillen en Aruba.

Om de drie jaar brengt de EC voor de Raad verslag uit over de werking en de efficiëntie van de richtlijn. Uit het eerste verslag, dat gepubliceerd werd in 2008, blijkt dat, onder de landen die voor het uitwisselen van informatie kozen, het de grootste economieën zijn die de hoogste cijfers rapporteren inzake de door niet-ingezetenen ontvangen rente. Zo werden in het Verenigd Koninkrijk tussen 1 juli 2005 en 5 april 2006 (einde van het aanslagjaar) voor € 9,1 miljard betalingen verricht. Tussen 2005 en 2007 gaf Frankrijk € 5,1 miljard aan, Italië 3,1 miljard en Duitsland bijna 3 miljard. Ook de mededeling van Luxemburg dat niet-ingezetenen er tijdens de periode 2005-2007 € 11,6 miljard aan rente ontvingen, is vermeldenswaardig. Dat hoge cijfer zou kunnen worden verklaard door de in Duitsland tussen 31 december 2003 en 1 april 2005 voorgestelde fiscale amnestie.

In de landen die een bronbelasting heffen, waren de opbrengsten voor 2005, 2006 en 2007 grotendeels afkomstig van Zwitserland en Luxemburg. Ze bedroegen respectievelijk 46 en 23 % van de totale opbrengsten. Oostenrijk en België stonden voor respectievelijk 8,3 en 3,9 % van de bronheffingen, en Jersey en het eiland Man voor respectievelijk 6,2 en 4,2 %⁽²⁾. De overige landen die voor een bronbelasting kozen (andere dan de hoger vermelde derde landen en geassocieerde gebieden) vertegenwoordigen slechts een gering percentage van de geïnde totaalbedragen. In België was het deel van de

(1) Er zij opgemerkt dat het bronheffingsmechanisme voor de uiteindelijke gerechtigde optioneel is. Deze kan de uitbetalende instantie immers toestaan de vereiste informatie mee te delen aan de fiscale instanties van zijn lidstaat. De uiteindelijke gerechtigde moet een verklaring voorleggen van de staat waar hij woont om de bronbelasting op de hem betaalde rente te vermijden.

(2) Namelijk € 631 miljoen voor Zwitserland gedurende de periode 2005-2007, € 313 miljoen voor Luxemburg, € 113 miljoen voor Oostenrijk, € 84 miljoen voor Jersey, € 57 miljoen voor het eiland Man en € 53 miljoen voor België.

TABEL 4 ONTVANGEN BRONBELASTINGEN
(in € miljoen, enkel de grootste gerechtigden,
niet-exhaustieve lijst)

	2005 (2 ^e helft)	2006	2007
België	16	56	53
Oostenrijk	2	8	10
Duitsland	38	155	n.
Spanje	13	39	46
Frankrijk	13	50	64
Griekenland	5	14	n.
Italië	28	85	107
Nederland	7	23	27
Verenigd Koninkrijk	33	62	86

Bron: Hemmelgarn T. en G. Nicodème (2009).

bronbelastingen op rentebetalingen van de niet-ingezetenen dat werd behouden tussen 2006 en 2009 goed voor 5,5 à 11,8 miljoen⁽¹⁾ per jaar.

Tijdens de periode 2005-2006 waren Duitsland (€ 192,7 miljoen) en Italië (€ 112,9 miljoen) de grootste begunstigen van de bronbelasting. België, van zijn kant, ontving € 56 miljoen in 2006, € 53 miljoen in 2007, € 83 miljoen in 2008 en € 49 miljoen in 2009. Die inkomsten waren hoofdzakelijk afkomstig uit Luxemburg en Zwitserland (gemiddeld beschouwd, kwam tijdens de periode 2006-2009 73 % van de inkomsten uit Luxemburg en 24 % uit Zwitserland).

Volgens het verslag van de EC blijken uit de analyses die werden gemaakt op grond van de gegevens die over de periode 2000-2007 door andere bronnen werden verzameld (BIB, Eurostat en European Fund and Asset Management Association), geen noemenswaardige wijzigingen in het spaargedrag van de particulieren als gevolg van de tenuitvoerlegging van de richtlijn. De enkele belangrijke ontwikkelingen werden reeds vóór de invoering van de richtlijn opgetekend⁽²⁾.

De EC stelt in haar verslag wijzigingen voor om de richtlijn doeltreffender te maken. Als gevolg van enkele zwakke punten in de tekst kan de richtlijn immers worden omzeild. Om te beginnen, is de richtlijn enkel van toepassing in de ondertekenende landen, waardoor ze dislocaties dreigt te veroorzaken. Ten tweede geldt ze enkel voor natuurlijke personen. Ze kan dus eenvoudig worden omzeild via sociëtaire structuren. Ten derde maakt de definitie van de

rente-inkomens het mogelijk de richtlijn te omzeilen door gebruik te maken van innovatieve financiële producten.

Een eerste door de EC gewenste wijziging is dat aan de uitbetalende instanties zou worden gevraagd al hun beschikbare gegevens over de reële uiteindelijke gerechtigde te gebruiken wanneer de betalingen worden verricht ten gunste van rechtspersonen of juridische constructies. Aan de hand van deze methode zou het mogelijk moeten zijn de gevallen op te sporen waarin de betaling ten gunste van een rechtspersoon in werkelijkheid bestemd is voor een natuurlijk persoon.

Om het begrip uitbetalende instantie « bij ontvangst » te verduidelijken, pleit de EC er bovendien voor een positieve definitie te hanteren van de in de lidstaten gevestigde intermediaire structuren die als uitbetalende instantie « bij ontvangst » moeten optreden. De EC hoopt zodoende die structuren te dwingen de bepalingen van de richtlijn ondubbelzinnig toe te passen.

Het derde deel van de aanbevelingen van de EC omvat verschillende aspecten. Om te beginnen, is de definitie van een rentebetaling té restrictief. Hierdoor kunnen bepaalde innovatieve financiële producten, die vergelijkbaar zijn met de uitdrukkelijk in de richtlijn vervatte producten, worden aangewend om de richtlijn te omzeilen. De EC stelt voor de definitie van rentebetalingen uit te breiden teneinde rekening te houden met het verloop van de spaarproducten en het gedrag van de beleggers. Voorts worden de door icb's uitgegeven effecten niet homogeen behandeld. Afhankelijk van technische kenmerken vallen sommige icb's onder de richtlijn, terwijl andere eraan ontsnappen. Om die verschillen in behandeling weg te werken, moet nauwkeurig worden bepaald welke icb's tot het toepassingsgebied van de richtlijn moeten behoren. Het gebruik van een zowel eenvoudige als ruime definitie zou het gevaar voor omzeilingen verkleinen. Bovendien wensten sommige lidstaten het toepassingsgebied van de richtlijn uit te breiden naar betalingen van dividenden en meerwaarden uit beleggingen die geen hoge kapitaalbescherming bieden. Dit standpunt kon niet op brede steun rekenen, aangezien de richtlijn niet het ideale kader vormt om ter zake de samenwerking tussen de belastingautoriteiten te verbeteren.

Op basis van dat verslag heeft de EC op 13 november 2008 een voorstel tot wijziging van de richtlijn aangenomen. Het Europees Parlement heeft het voorstel van de EC goedgekeurd en enkele amendementen ingediend.

(1) Meer bepaald € 5,5 miljoen in 2006, € 8,3 miljoen in 2007, € 10,1 miljoen in 2008 en € 11,8 miljoen in 2009.

(2) Dit zou eveneens het gevolg kunnen zijn van het feit dat tijdens de analyseperiode op de richtlijn werd geanticipeerd.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité bracht op 13 mei 2009 een gunstig advies uit. Op 25 november 2009 bereikte de Ecofin-Raad een politiek akkoord over een voorstel van richtlijn tot wijziging van de Europese richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden. Hoewel de Raad de tekst in grote lijnen aanvaardbaar achtte, maakten sommige landen niettemin voorbehoud. De besprekingen zijn op dit ogenblik nog steeds aan de gang.

4.3 Discussies over de invoering van een banktaks

De vraag of het nodig is een banktaks in te voeren, staat op internationale fora ter discussie (G20, EU). Tot dusver is nog geen consensus bereikt. Sommige landen die slechts weinig door de financiële crisis werden getroffen (bv. Canada), zijn tegen zo'n taks gekant. Niettemin is op Europees niveau besloten unilateraal een banktaks in te voeren op het grondgebied van de EU. Dat besluit werd genomen tijdens de Europese Raad van 17 juni 2010. De lidstaten wensen «regelingen voor heffingen en belastingen op financiële instellingen in te voeren teneinde de lasten billijk te verdelen en stimulansen te creëren om het systeemrisico in te perken». De Europese Raad heeft beklemtoond dat een gecoördineerd en coherent optreden van de lidstaten belangrijk is om ontwrichtingen van het concurrentievermogen tussen de nationale markten en problemen met meerdere belastingheffingen voor de grensoverschrijdende instellingen te voorkomen.

De in te voeren belastingformule vormt nog steeds het voorwerp van discussie. Er worden verschillende mogelijkheden overwogen: enerzijds een belasting op de winst of op de bedrijvigheid van de financiële instellingen, anderzijds een belasting op de financiële transacties. Deze zomer heeft de Europese Raad de EC opgedragen na te denken over de praktische uitwerking van een bankbelasting. Op 7 oktober 2010 heeft de EC haar visie op de belasting van de financiële sector uiteengezet. Ze stelt een tweesporenaanpak voor. Op wereldwijd niveau stelt ze voor een belasting op financiële transacties in te voeren. De EU hoopt haar internationale partners ervan te kunnen overtuigen dat een mondiale aanpak gegrond is. Volgens de EC zou binnen de EU een taks op de financiële activiteiten de voorkeur verdienen. Ze zal binnenkort een effectbeoordeling van de bovengenoemde maatregelen uitvoeren en in 2011 concrete voorstellen formuleren.

Conclusies

Het vergelijken van de heffingen op het vermogen van de particulieren is duidelijk geen sinecure vanwege de complexiteit van de systemen en de diversiteit van de verschillende bestanddelen van het vermogen. Toch kunnen enkele algemene vaststellingen worden gedaan.

Al met al zijn de heffingen op het vermogen en op de inkomens uit vermogen van de particulieren in verhouding tot het bbp in België relatief aanzienlijk in vergelijking met het EU-gemiddelde. Dat is deels een gevolg van de vrij omvangrijke activa van de particulieren in België, maar ook van het niveau van de tarieven van sommige heffingen. Wat het peil van de Belgische tarieven in vergelijking met de andere landen betreft, kan geen eenduidige lijn worden getrokken. Het valt evenwel op dat het jaarlijkse inkomen uit vermogen in België doorgaans matig wordt belast en dat er zogoed als geen heffingen op meerwaarden zijn. Vermogenstransacties zoals woningaankopen of erfenissen worden daarentegen relatief zwaar belast. De effectieve belastingvoet tussen de verschillende vormen van activa is zeer ongelijk verdeeld. Sommige worden zwaar gesubsidieerd door middel van belastingaftrek in de personenbelasting, bv. het pensioensparen, terwijl bepaalde financiële producten, vooral die met een korte looptijd, relatief zwaar worden belast.

Op internationaal niveau zijn de heffingen op het vermogen in strikte zin de afgelopen twee decennia in de meeste landen afgeschaft; in enkele landen bestaan ze nog en het is niet uitgesloten dat de noodzaak tot budgettaire consolidatie in sommige landen zorgt voor een opleving van dergelijke heffingen.

De afgelopen jaren zijn inspanningen geleverd om de internationale fiscale fraude terug te dringen, vooral dan de fiscale fraude op inkomens uit vermogen. Het vrije verkeer van kapitaal en het gebrek aan coördinatie tussen de landen boden particulieren immers de gelegenheid de belastingen op de inkomens uit vermogen te omzeilen. Teneinde de fiscale fraude efficiënt te bestrijden, moedigt de OESO sedert een vijftiental jaar de transparantie en de uitwisseling van fiscale gegevens aan. In 2009 begonnen tal van landen (waaronder België) onder internationale druk de fiscale normen van de OESO na te leven. Op het niveau van de Europese Unie keurden de lidstaten in 2003 een richtlijn over de belasting op inkomsten uit spaargelden goed. Lacunes in de huidige tekst (die sinds 1 juli 2005 van toepassing is) bieden particulieren de gelegenheid de richtlijn op verschillende manieren te omzeilen. In 2008 stelde de EC wijzigingen in de richtlijn voor teneinde die problemen te verhelpen. De Ecofin-Raad heeft de nieuwe tekst echter nog niet goedgekeurd.

Bibliografie

CE (2010), *Imposition des revenus de l'épargne* (<http://europa.eu>).

Conseil des prélèvements obligatoires (2009), *Le patrimoine des ménages*, mars.

EC (2008a), *Refining the present coverage of Council Directive 2003/48/CE on taxation of income from savings («Savings Taxation Directive»)*, Commission Staff Working Document, SEC/2008/559, Brussels, April 29.

EC (2008b), *Verslag van de Commissie aan de Raad overeenkomstig artikel 18 van Richtlijn 2003/48/EG van de Raad betreffende belastingheffing op inkomsten uit spaargelden in de vorm van rentebetaling*, SEC(2008) 2420, Brussel, 15 september.

EC (2010a), *Commission services non-paper on bank levies for discussion at the EFC meeting on 31 August 2010*, Internal Market and Services, DG Financial Institutions, Banking and Financial Conglomerates, Commission non-paper, Brussels, August 20.

EC (2010b), *Issues note: Financial sector taxation*, Commission non-paper, August 19.

EC (2010c), *Taxation of the financial sector*, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM 2010/549, Brussels, October 7.

EC (2010d), *Taxation trends in the European Union, data for the EU Member States, Iceland and Norway, 2010*, Publication Office of the European Union.

EC (2010e), *Commissie komt met visie op belasting op financiële sector*, Persbericht, IP/10/1298, Brussel, 7 oktober (<http://europa.eu>).

EU (2003), *Richtlijn 2003/48/EG van de Raad van 3 juni 2003 betreffende belastingheffing op inkomsten uit spaargelden in de vorm van rentebetaling*, Publicatieblad van de Europese Unie, 38-48, 26 juni.

Eura-Audit International (2007), *Les impôts en Europe 2008*, 16de uitgave, Delmas.

European Council (2010), *European Council 17 June 2010: Conclusions*, Cover Note, EUCO 13/10, CO EUR 9, CONCL 2, Brussels, June 17.

European Mortgage federation (2010), *The cost of housing in Europe*.

Hemmelgarn T. en G. Nicodème (2009), *Tax co-ordination in Europe: Assessing the first years of the EU-savings taxation directive*, EC, Taxation Paper, Working Paper 18, Belgium.

Hoge Raad van Financiën, afdeling «Fiscaliteit en Parafiscaliteit» (2007), *Belasting op arbeid, werkgelegenheid en concurrentievermogen*, augustus.

Høj J. (2009), *How to reform the Belgian tax system to enhance economic growth?*, OECD, Economics Department Working Paper 741, December 18.

IMF (2010), *A fair and substantial contribution by the financial sector*, Final Report for the G20, June.

Kesti J. (ed.) (2009), *European Tax Handbook 2009*, IBFD, Amsterdam, The Netherlands.

Lassaux R. (2009), *België geschrapt van de grijze lijst van belastingparadijzen van de OESO...*, Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten, 21 augustus (www.iec-iab.be).

OCDE (1998), *Concurrence fiscale dommageable: un problème mondial* (www.oecd.org).

OCDE (2000), *Vers une coopération fiscale globale: progrès dans l'identification et l'élimination des pratiques fiscales dommageables* (www.oecd.org).

OCDE (2009), *La Belgique progresse dans la mise en place des normes de l'OCDE en matière d'échange de renseignements fiscaux*, 16 juillet (www.oecd.org).

OCDE (2010a), *Les travaux de l'OCDE sur la fraude fiscale* (www.oecd.org/fiscalite/fraude).

OCDE (2010b), *Promouvoir la transparence et l'échange de renseignements à des fins fiscales*, Note succincte de référence, 3 septembre.

OECD (2007), *OECD Economic surveys Belgium*, volume 2007/3, March.

OECD (2009) *OECD Economic surveys Belgium*, volume 2009/12, July.

Pacolet J., I. Van De Putte en C. Coudron (2005), *Zonder pardon, spaarfiscaliteit, vermogensbelasting en fiscale amnestie*, HIVA-KULeuven, maart.

Raad van de Europese Unie (2009), *Vorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2003/48/EG betreffende belastingheffing op inkomsten uit spaargelden in de vorm van rentebetaling – Politiek akkoord*, Nota, Interinstitutioneel dossier: 2008/0215 (CNS), Brussel, 25 november.

Valenduc C. (1993), *L'imposition effective de l'épargne des ménages*, Documentatieblad, ministerie van Financiën, maart.